

Artikülasyon

Artikülasyon, nefesin gırtlaktan çıktıktan sonra yutak, ağız ve burundan oluşan üçüncü küme organlarında (dil, diş, damak, dudak) konuşma dilimizin geleneksel seslerine dönüşüp biçimlenmesidir.

Artikülasyon teriminin yanı sıra ekleme, boğumlanma, oynaklanma veya telaffuz etme terimleri de kullanılabilir.

Artikülasyon Bozukluğu İle İlgili Bazı Bilgiler :

Damak ve dudak yarıklığına bağlı konuşma özürleri arasında en yaygın olanıdır. En yaygın ilkokulun ilk devresinde (1-2-3. sınıflar) görülür.

Erkeklerde kızlara göre daha fazla artikülasyon bozukluğu olduğu görülmektedir. Nedeni bilinmeyen işlevsel ses bozuklukları 6 ve 7 yaşındakilerde yaklaşık %2-3 oranında olduğu bilinmektedir. 17 yaşından sonra ise %0,5'e düşer (Avcı, 1997).

Artikülasyon bozukluğu çocuklarda dört değişik türde görülür. Bunlar;

Sesin düşürülmesi veya atlanması (omissions),

Ses eklemesi (additions),

Sesin değiştirilmesi (substitutions)

Sesin bozulması (distortions)dır.

1-Sesin Düşürülmesi ya da Atlanması:

hava-ava

havlu-avlu

Kapı-apı

hayvan-ayvan

araba-arba

Saat-sat

2-Ses Eklenmesi:

spor-sipor

psikoloji-pisikoloji

recep-irecep

saat-sahat

Tren-tiren

3-Sesin Değiştirilmesi:

Para-paya

Sarı-sayı (Örneğinde olduğu gibi T yerine "y" sesi kullanılabilir)

Takvim-taklim

Defter-tevter

Yüzük-yüsük.

Toprak-torpak

Kamyon-kaymon

Köprü-körpü (Örneğinde olduğu gibi yanlış öğrenmeye dayalı olabilir)

4-Sesin Bozulması:

Gelir-geliy ya da gelüm (x:yöresel olarak çıkarılan bir sestir)
Karagöz-kağagöz

Nedenleri Bulma

1.Yapısal Bozuklukların Muayenesi:

2. Zihin Gücü Yoklaması:

A. Ses Belleği

a. Sayı Tekrarı:

b. Hece Tekrarı:

c. Anlamsız Sözcük Tekrarı:

B.Sesçil (fonetik) Ayırım Gücü

3. Odyolojik inceleme:

4. Konuşma testleri

Tanılamada (Teşhis) Kullanılan Testler

1-Sözlü-Nesneli Artikülasyon Testleri

2-Resimli Artikülasyon Testleri

3-Yazılı Artikülasyon Testleri

* Türk dili için ilk artikülasyon testi 1982'de, Prof. Dr. Ferda Akdaş tarafından hazırlanmıştır.

Modern artikülasyon testleri: Artikülasyon + Fonoloji içerir.

Türkçe Sesletim-Sesbilgisi Testi (Seyhun Topbaş, Anadolu Üniversitesi, 2004)

Ankara Artikülasyon Testi (Pınar Ege, Ankara Üniversitesi, 2004)

SAĞALTIM ETKİNLİKLERİ VE AŞAMALARI

A-Nedenlerin ortadan kaldırılması

B-Özrün farkına vardırılması

C-Özürü seslerin düzeltilmesi

D-Düzeltilen seslerin konuşmada kullanılır hale getirilmesi

E-Sağaltımın sona erdirilmesi ve bireyin izlenmesi

Geleneksel yöntem : Dr. Charles Van Riper

A.Nedenlerin Ortadan Kaldırılması

Çocuğun özürlü belirli bir neden ve nedenlere bağlı olarak gelişmiş veya gelişmekteyse alınması gereken önlemlerin başında bu nedenleri ortadan kaldırmak ya da etkisini azaltmak gelmektedir. Özürlü yaratan ve ağırlaştırıcı nedenler olduğu gibi kalırsa, yapılacak düzeltme çalışmalarından kısa sürede iyi sonuç alınması beklenemez. Nedenlerin ortadan kaldırılması ya da etkinin azaltılması da bir anda ve bir kez yapılacak bir iş olarak düşünülmemelidir. Bu bakımdan sağaltım planlanırken; bu nedenlerin ve etkilerinin nasıl ortadan kaldırılacağı, etkilerinin nasıl azaltılacağı düşünülmelidir. Bunun nasıl yapılacağı çocuktan çocuğa değişmekle birlikte bunlar çoğunlukla dolaylı olarak ele alınmaktadır.

Özrünün Farkına Vardırma

1. Bireysel Çalışma Örnekleri

a) Sözcük Listesi Kullanma

b) Öykü Anlatma

c) Kaset Çalar ile Çalışma

d) Resimleri Zarfa Koyma

Çocuğun çıkardığı hatalı sesi duysal ve kinestetik biofeedback yöntemleriyle tanıması, terapist tarafından çıkarılan veya dinletilen hedef ses arasındaki farkı algılaması sağlanır.

4 aşamadan oluşur:

- Hedef sesin duysal, ve kinestetik özellikleri anlatılır.

- Çocuktan hedef sesi kelime, cümle içinde bulması istenir.

- Hedef ses defalarca dinletilir.

- Çocuğun hedef sesle hatalı ses arasındaki farkı iyice öğrenmesi için hata bulma, hata düzeltme çalışmaları yapılır.

Çocukta sesleri ayırtlama problemi yoksa bu evre atlanabilir.

2. Grup Çalışma Örnekleri

a) Sözcük Listesi Kullanma

b) Öykü Anlatma

c) Resimleri Zarfa Koyma

Özürlü Seslerin Düzeltilmesi

Artikülasyon motor hareketleri ile ilgili ses çıkarma, kasları çalıştırma.

Doğru sesleri sistematik olarak farklılık gösteren fonetik bağlamlarda kullandırma. (Özgür, 1998).

Başka bir sesin modifikasyonu : Çocuğun düzgün çıkarabildiği başka bir ses modifiye edilerek hedef sese ulaşılabilir.

Çeşitli yöntemler kullanılarak önce izole ses ve daha sonra hece, kelime ve cümle düzeyinde hedef sesin üretilmesi sağlanır.

Özürlü Seslerin Düzeltilmesi

Modelleme: Terapist hedef sesin nasıl çıkarılacağını gösterir.

Biofeedback: Çeşitli bilgisayar programları yardımıyla uygulanır. Genellikle diğer yöntemlerle birlikte kullanılır.

Motokinetik eğitim: Hedef sese ulaşmak için, terapist ilgili kasları elle manipüle eder.

Düzeltilen Sesin Konuşmada Kullanılır Hale Getirilmesi

a) Sesin Sözlük İçinde Kullanılması

b) Sesin Konuşmada Kullanılması

c) Öz-Esas Konuşma Kalıpları

Konuşma Ödevleri

Sağaltımın Sona Erdirilmesi ve İzleme

Öğretmen bir parçayı yüksek sesle okur. Çocuk parçada güçlük çekilen sesin bulunduğu sözcüklerin altını çizer.

Öğretmen ana-baba bir parçayı okur, çocuk izler. Okurken ya da ana-baba kasten yanlış yapar. Çocuktan bu yanlışları yakalaması istenir. Çocuk yakaladığı yanlışların altını çizer. Sonra öğretmen ya da anne kontrol eder. Ne kadar doğru yakalayabildiğim saptar.

Çocuğa, kendisinininkine benzer özürlü olan, başkalarının konuşmalarını ve onların yanlışlarını bulup kaydetmesi görev olarak verilebilir.

Teyp kullanılır. Çocuğa bir metin okutturulur. Sonra kaseti dinler ve kendi yanlışlarını

bulması istenir.

Çocuktan yanında kağıt kalem bulundurup nerede, ne zaman yanlış yaparsa onları kaydetmesi istenir. Bu kayıpları sonra ana-baba, öğretmen ya da uzmana gösterir. Bu çalışmalarla çocuğun kendi yakaladığı ya da başkaları tarafından fark edilen yanlışların bir listesi yapılır. Sonra bu yanlış sözcükleri içeren listeden "öz-esas konuşmalar" için alıştırma sözcükleri hazırlanır.